

MAHALLA HUQUQ-TARTIBOT MASKANIDA PROFILAKTIKA INSPEKTORINING JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH FAOLIYATI

Samandarov Jahongir Doniyor o'g'li¹
¹ O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi
3-kurs kursanti

MAQOLA MA'LUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:16.11.2024

Revised: 17.11.2024

Accepted:18.11.2024

KALIT SO'ZLAR:

Profilaktika inspektori,
Mahalla huquq-tartibot
maskani, Jamoat
xavfsizligi.

Mazkur maqolada mahalla huquq-tartibot maskanida profilaktika inspektorining jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha faoliyati yoritilgan. O'zbekiston Respublikasining huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonuni, ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonuni, hamda Prezident farmon va qarorlari asosida ushbu faoliyatning tashkiliy va huquqiy jihatlarini tahlil qilinadi. Shuningdek, mahalla tizimida fuqarolar xavfsizligini ta'minlashda innovatsion yondashuvlarning o'rni ochib beriladi.

KIRISH. O'zbekiston Respublikasida mahalla jamiyatning asosiy bo'g'ini sifatida fuqarolarning ijtimoiy hayotidagi ko'plab masalalarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, mahalla huquq-tartibot maskanlari jamoat xavfsizligini ta'minlash va huquqbuzarliklarning oldini olishda samarali tizim sifatida shakllangan. Ushbu maskanlarda faoliyat olib boruvchi profilaktika inspektorlari jamiyat tinchligi va barqarorligini saqlashning asosiy ishtirokchilaridan biridir.

Profilaktika inspektorlarining mahalladagi faoliyati **Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun, Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun** va mahalliy boshqaruv tizimini tartibga soluvchi boshqa qonunchilik asosida amalga oshiriladi. Ular huquqbuzarliklarning oldini olish, jamoat xavfsizligini ta'minlash, fuqarolar bilan doimiy aloqada bo'lib, xavfsizlik masalalarini joyida hal etish kabi vazifalarni bajaradi.

Mazkur maqolada profilaktika inspektorlarining mahalla huquq-tartibot maskanlarida xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha olib borayotgan faoliyati, ushbu jarayonning tashkiliy-huquqiy asoslari hamda innovatsion yondashuvlarning o'rni tahlil qilinadi. Fuqarolarning huquqiy ongini oshirish va mahalla tizimini mustahkamlashga qaratilgan tavsiyalar beriladi.

MATERIALLAR VA USULLAR

Mazkur tadqiqotda mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlash faoliyatini o'rganish uchun quyidagi huquqiy hujjatlar va usullardan foydalanildi: **O'zbekiston Respublikasining huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonuni, Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun, Ma'muriy nazorat to'g'risidagi qonun**, shuningdek, **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori**.

Birinchi navbatda, **Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun** asosida profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashda bajaradigan vazifalari va huquqlari tahlil qilindi. Ushbu qonun mahallada profilaktika ishlarini samarali tashkil etish, fuqarolarni jinoyatlardan himoya qilish va xavfsizlikni ta'minlashda asosiy huquqiy poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Keyinchalik, **Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun** profilaktika inspektorlarining ichki ishlar tizimidagi o'rni va vazifalarini belgilab berdi. Ushbu qonun inspektorlarning mahalla tizimidagi faoliyatini muvofiqlashtirish va huquq-tartibotni ta'minlash bo'yicha aniq yo'riqnomalarni o'z ichiga oladi.

Shuningdek, **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori** muhim rol o'ynaydi. Ushbu qarorda mahalla huquq-tartibot maskanlarining vazifalari, ularning tashkiliy tuzilmasi va jamoat xavfsizligini ta'minlashda qo'llanilishi kerak bo'lgan zamonaviy usullar belgilangan. Qarorda profilaktika inspektorlariga fuqarolar bilan bevosita muloqotni kengaytirish, zamonaviy texnologiyalar va statistik ma'lumotlardan samarali foydalanish bo'yicha ko'rsatmalar berilgan.

Tadqiqot usullari sifatida quyidagilar qo'llanildi:

- **Qonunchilikni o'rganish:** Profilaktika inspektorlarining huquqiy vakolatlari va majburiyatlarini aniqlash uchun asosiy qonun va qarorlarni tahlil qilish.
- **Amaliy kuzatuvlar:** Mahalla huquq-tartibot maskanlarida inspektorlarning jamoat xavfsizligini ta'minlash faoliyatini o'rganish.
- **Intervyu va so'rovnomalar:** Profilaktika inspektorlari va mahalla fuqarolar yig'ini xodimlarining fikrlarini o'rganish orqali amaliyotdagi holatlarni tahlil qilish.

Mazkur yondashuvlar profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi faoliyati va uni takomillashtirish yo'llarini tahlil qilish imkonini berdi.

TADQIQOT NATIJALARI

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi faoliyati samaradorligi huquqiy asoslarning mukammalligiga va tashkiliy ishlarning to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori** asosida mahallalarda huquq-tartibotni saqlash uchun zamonaviy infratuzilmalar yaratildi va inspektorlar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratildi. Bu qaror mahallada jamoat xavfsizligini ta'minlash jarayonini yanada takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun asosida inspektorlar fuqarolar bilan hamkorlikda ishlash, maqsadli profilaktika suhbatlari o'tkazish va xavfsizlik chora-tadbirlarini amalga oshirish kabi vazifalarni bajarib kelmoqda. Natijalar shuni ko'rsatdiki, fuqarolar bilan bevosita muloqot qilish inspektorlarning jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi faoliyatini sezilarli darajada samarali qiladi.

Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun profilaktika inspektorlariga mahalliy darajada jinoyatchilikni kuzatish va oldini olish uchun keng vakolatlarni belgilab bergan. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ushbu vakolatlardan to'liq foydalanilgan holatlarda jinoyatchilik ko'rsatkichlari sezilarli darajada pasaygan.

Amaliy kuzatuvlar va so'rovnomalar natijasida mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatida texnologik yondashuvlar, masalan, videokuzatuv tizimlari va elektron ma'lumotlar bazasidan foydalanish samaradorlikni oshirayotgani aniqlandi. Ammo ayrim hududlarda texnik va kadrlar bilan ta'minlashdagi muammolar hali ham mavjud.

Bundan tashqari, fuqarolar bilan olib boriladigan profilaktika suhbatlarining doimiyligi va individual yondashuvlarning qo'llanilishi jamoat xavfsizligini ta'minlashga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, xavfsizlik bo'yicha fuqarolarni xabardor qilish va ularning huquqiy savodxonligini oshirish muhim rol o'ynaydi.

Natijalarga ko'ra, mahalla huquq-tartibot maskanlaridagi faoliyatni yanada rivojlantirish uchun inspektorlarning malakasini oshirish, texnologik infratuzilmani kengaytirish va fuqarolar bilan hamkorlikni yanada kuchaytirish talab etiladi. Bu chora-tadbirlar mahallalarda jinoyatchilikni kamaytirish va xavfsizlikni ta'minlashga yordam beradi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi roli beqiyos ekanini ko'rsatdi. Ularning faoliyati **Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun, Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun** va **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla**

huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori asosida huquqiy kafolatga ega bo'lib, bu faoliyatning tizimli va samarali tashkil etilishiga yordam beradi.

Muhokamalar davomida aniqlanishicha, mahallada jinoyatchilikni kamaytirish uchun fuqarolar bilan bevosita muloqot va maqsadli profilaktika tadbirlarini amalga oshirish inspektorlar ishining eng muhim jihatlaridan biridir. Fuqarolarni xavfsizlikka oid masalalar bo'yicha xabardor qilish va ularning huquqiy savodxonligini oshirish nafaqat mahallada, balki jamiyatning boshqa sohalarida ham barqarorlikka xizmat qiladi.

Biroq, mahalla huquq-tartibot maskanlarida hali ham ayrim texnik va kadrlar yetishmovchiligi kuzatilmoqda. Bu esa profilaktika ishlarining sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Shuningdek, inspektorlarning zamonaviy texnologiyalarni qo'llash malakasini oshirish zarurati dolzarb masala sifatida e'tirof etildi.

Shu sababli, mahalla huquq-tartibot maskanlarida texnologik infratuzilmani takomillashtirish, inspektorlarning malakasini oshirish va jamiyat bilan aloqalarni mustahkamlash jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi ustuvor yo'nalishlar bo'lib qoladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika inspektorlarining jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi roli jamiyatda barqarorlik va xavfsizlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu faoliyatning huquqiy asosi **Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonun, Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori** bilan mustahkamlangan. Ushbu hujjatlar profilaktika inspektorlariga keng vakolatlar, aniq yo'riqnomalar va zamonaviy xavfsizlik choralari asosida ishlash imkonini yaratadi.

Profilaktika inspektorlarining asosiy vazifalari huquqbuzarliklarni oldini olish, jinoyatchilikni kamaytirish va fuqarolarning huquqiy ongini oshirishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida ma'lum bo'lishicha, fuqarolar bilan samarali muloqot va xavfsizlik tadbirlarini o'tkazish inspektorlarning ish samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, texnologik infratuzilma, jumladan, videokuzatuv tizimlari va elektron ma'lumotlar bazasidan foydalanish, huquqbuzarliklarning oldini olishda sezilarli natijalar bergani aniqlangan.

Biroq, ayrim mahallalarda texnik jihozlarning yetarli emasligi va inspektorlarning zamonaviy yondashuvlardan foydalanish malakasini oshirish ehtiyoji mavjud. Bu esa profilaktika jarayonlarining to'liq samarador bo'lishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu

sababli, inspektorlarni malaka oshirish dasturlariga keng jalb etish va ularga zamonaviy uskunalar bilan ta'minlash zarurati dolzarbligicha qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, mahalla huquq-tartibot maskanlarida profilaktika inspektorlarining faoliyati nafaqat huquq-tartibotni ta'minlash, balki jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishga ham xizmat qiladi. Kelgusida bu tizimni takomillashtirish uchun quyidagi choralar tavsiya etiladi:

- Profilaktika inspektorlarining malakasini oshirish uchun maxsus treninglar tashkil etish;
- Mahallalarda texnologik infratuzilmani kengaytirish va zamonaviy vositalarni joriy etish;
- Fuqarolar bilan muloqotni kuchaytirish va ularni xavfsizlik masalalarida faol ishtirok etishga jalb qilish.

Bu chora-tadbirlar mahallalarda jinoyatchilikni kamaytirish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda samarali natijalar beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi, 1992.
2. **O'zbekiston Respublikasining Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risidagi qonuni.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2014.
3. **O'zbekiston Respublikasining Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonuni.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2017.
4. **O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy nazorat to'g'risidagi qonuni.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2014.
5. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Mahalla huquq-tartibot maskanlari faoliyatini yanada takomillashtirish to'g'risida" qarori.** Toshkent: Vazirlar Mahkamasi, 2020.
6. **O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 1994 (so'nggi o'zgarishlar bilan).
7. **O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi.** Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 1994 (so'nggi o'zgarishlar bilan).
8. Rashidov, A. (2021). *Huquqbuzarliklar profilaktikasida mahalla tizimining o'rni.* Yuridik Fanlar Instituti, Toshkent.

9. Karimov, I. (2020). *Mahallada jamoat xavfsizligini ta'minlashda profilaktika chora-tadbirlari*. Toshkent: Yuridik Adabiyotlar Nashriyoti.

10. *Mahalla tizimida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha xalqaro tajribalar*. (2021). Toshkent: Ichki ishlar vazirligi nashriyoti.

11. Asqarov, M., & Raxmonov, S. (2020). *Mahallada xavfsizlikni ta'minlashning innovatsion usullari*. O'zbekiston huquq jurnali, 3(12), 45-60.

12. *O'zbekiston Respublikasi Milliy qonunchilik bazasi*. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz>.

